

Nr 324.

Av herr **Gustafson, Fritiof**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner.

Det svåra ekonomiska läge, i vilket jordbruksnäringen under flera år befunnit sig, kan nu anses ha utvecklats därhän, att det utan överdrift kan betecknas som verkligt allvarligt. Den alltjämt uteblivna möjligheten att skönja en bättring i läget har en deprimerande inverkan på näringens utöware, och framställningar om stödåtgärders vidtagande ha vid upprepade tillfällen gjorts av såväl självägande jordbrukare som arrendatorer från olika delar av landet.

I Kungl. Maj:ts propositionen nr 126 ha föreslagits åtgärder för lindring i svårigheterna för viss grupp av jordbrukare, arrendatorer å kronans jordbruksdomäner. Med skäl kan förvisso sägas, att jordbrukskrisen lika hårt träffat brukare av egen jord som arrendatorer, men arrendatorerna äro dock i flera hänseende mera bundna i utöandet av sin verksamhet. Så ha de exempelvis att i många fall följa viss fastställd kulturplan, att hålla visst antal djur eller att fullfölja fastställt byggnadsprogram. Häri ligger för arrendatorerna ofta ett hinder för anpassning till rådande ekonomiska förhållanden.

Från arrendatorernas sida, såväl från dem som arrendera krono- som eklestastisk jord, har därför, med hänvisning till att nedskrivning av arrendavgifterna tidigare beviljats under motsvarande förhållanden, framställning gjorts om generell nedsättning av arrendavgifterna. Kungl. Maj:t har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka dylik åtgärd, utan föreslår annan form för arrendelindringens utgående, vilken till sina principer torde kunna betecknas såsom ändamålsenlig och rättvis.

Om man således icke har anledning till erinran mot principen i Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag, att nu utgående arrendavgift, därest densamma befinnes särskilt betungande, skall kunna bli föremål för omräkning efter principen, att hälften av avgiften förvandlas till markegångspersedlar till myckenhet enligt priserna i litt. A i markegångstaxan det år utarrenderingen skedde, så synes mig dock vissa av de villkor, under vilka den föreslagna hjälpen skall kunna åtnjutas, böra bli föremål för jämkningar. Sålunda föreslås i det kungliga förslaget såsom grundregler, som böra komma till tillämpning vid förslagets genomförande bl. a., att

omräkning av arrendeavgiften icke bör få ske, där lindring i arrendevillkoren redan åtnjutes jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 261). Då det emellertid i § 3 av nyssnämnda kungörelse stadgas, att »nedsättning må beviljas med högst en tredjedel av i 2 § omnämnda avgift (arrendeavgift), och må dylik nedsättning ej medgivas för längre tid än fem år --» och då enligt uppgift lindring enligt nämnda bestämmelser endast beviljats i ett fåtal fall, torde man med visshet kunna förutsätta, att i dessa fall arrendeavgifterna varit så betungande, att den åtnjutna nedsättningen icke är tillräcklig utan att ytterligare prövning av arrendeavgiftens skälighet bör medgivas. Vidare föreslås, att om det belopp, varmed sammanlagda arrendet efter omräkningen understiger den fastställda arrendeavgiften, utgör mindre än fem procent av sist nämnda avgift, torde lindring som regel icke böra medgivas. Visserligen har Kungl. Maj:t här till hälften nedsatt det av domänstyrelsen föreslagna procenttalet, men det synes mig principiellt oriktigt, att en arrendator icke i full utsträckning skall få komma i åtnjutande av den arrendelindring, som den av Kungl. Maj:t föreslagna principen berättigar honom till. Skall begränsning i arrendelindringen på grund av praktiska skäl nödvändigtvis ske, böra andra grunder tillämpas, förslagsvis en avrundning uppåt av det genom omräkningen framkomna beloppet till närmast 10-tal kronor. I propositionen föreslås även att de arrendatorer, som ha högst tre år kvar på arrendeperioden, icke skola få komma i åtnjutande av föreslagna lindring i arrendevillkoren. Men medgiver man att ett visst arrendebelopp är för högt, ändras icke detta förhållande därigenom att endast tre år kvarstå av arrendeperioden. Skall en rättvis reglering av arrendeavgiften genomföras, bör detta ske utan hänsyn till det antal år, som återstå av arrendetiden. Då det dessutom i propositionen förutsättes, att omräkningen av arrendekontrakten kan ske av vederbörande domänintendent utan besök på platsen eller om besiktning måste ske denna skall bekostas av arrendatorn, torde det icke välla statsverket några som helst kostnader, om de arrendatorer, som ha högst tre år kvar av arrendeperioden och vilka göra framställning om arrendelindring, beredas möjlighet att erhålla sådan. I de fall där en omräkning av arrendet efter de i propositionen angivna grunderna icke ger den lindring i arrendeavgiften som tidsförhållandena otvetydigt betinga, bör arrendatorn på därom gjord ansökan, och sedan det vid prövning befunnits att arrendeavgiften är särskilt betungande, kunna beviljas omvärdering av arrendeavgiften.

I propositionen meddelar Kungl. Maj:t i detta sammanhang, att vederbörande ämbetsverk bemyndigats lämna arrendatorer, som därom göra framställning, visst anstånd med arrendets erläggande. Enligt cirkulär till arrendatorerna kan dylikt anstånd lämnas mot, att ränta å det förfallna arrendebeloppet erlägges med 6 % till betalning sker samt att fullgod säkerhet för såväl ränta som arrendebelopp lämnas. Dessa bestämmelser ha av

arrendatorerna med skäl ansetts hårda, ty förhållandet lärer väl vara det, att med fullgod borgen kan billigare pengar f. n. anskaffas i öppna marknaden. Det torde under sådana förhållanden vara tvivelaktigt om den erbjudna hjälpen av arrendatorerna med fördel kan utnyttjas. Därför synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke i föreliggande fall samma räntesats, 4 %, bör kunna tillämpas som då fråga är om lån ur statens täckdiknings- eller nyodlingslånefond. I viss mån avses i båda fallen att försträcka rörelsekapital och i båda fallen kräves fullgod säkerhet för såväl ränta som kapitalbelopp.

På grund av vad jag således i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126 tillåtit mig anföra hemställes,

att riksdagen med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner ville vid angivande av de grunder, efter vilka den föreslagna författningsändringen skall tillämpas, godkänna ovan framförda synpunkter och förslag samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att domänstyrelsen vid beviljandet av uppskov med erläggandet av arrendeavgifter bemyndigas under uppskovstiden fastställa räntesatsen å förfallna arrendebelopp till 4 %.

Stockholm den 11 mars 1932.

Fritiof Gustafson.
